

Friedman paradoxon

2013 december 03. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Inflációs neurózisra és állami szerepvállalás fóbiára épül? neoliberalis korszakunkban zavarba ejt? fejlemény, {...}

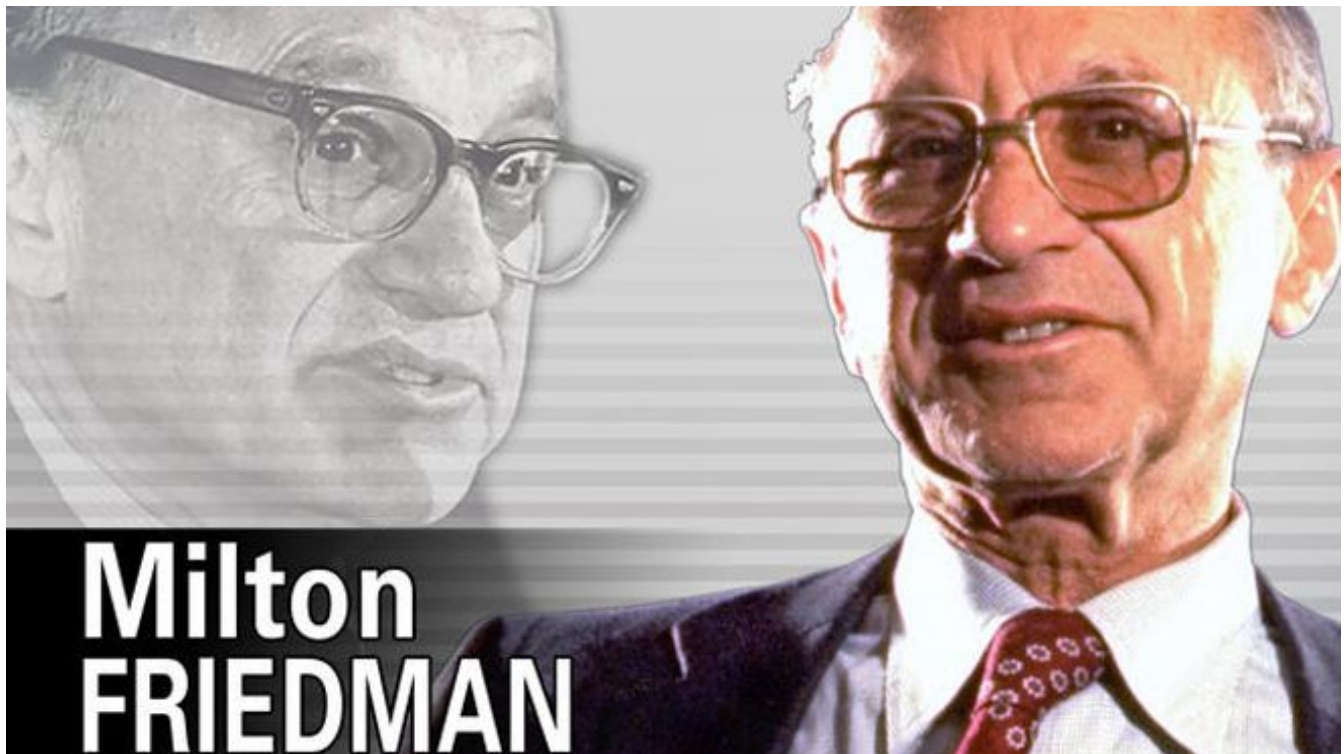
{...}, hogy az 1970-es és 80-as években még az infláció és az állami intervenciók elleni küzdelméről híressé vált, 1976-ban Nobel díjjal jutalmazott *Milton Friedman (1912-2006)* 86 évesen már korlátok nélküli kötvényfelvásárlást

javasolt 1998-ban Japánnak az inflációerjesztés érdekében, amit receptként írt fel a deflációval küszködő szigetországnak.

Erről Penn Bullock, amerikai újságíró [így fogalmazott](#) 2009. decemberében, amikor Friedman hatását elemezte a FED jelenlegi elnökének Ben Bernankének a filozófiájában:

„Megérteni, hogy a monetarizmus egyszerre jelenti az alacsony infláció ügyének szolgálatát a jó időkben, és inflációerjesztést a rossz időkben, túl nehéz feladatnak bizonyult a legtöbb média számára”

Azonban nemcsak ez okoz nehézséget a friedmani életmű értelmezésben. Erről szól ez a poszt.

A friedmani életmű abszurditásáról

Sok közgazdász számára a monetarizmus és a neoliberalizmus összetartozik, kéz a kézben jár, és e szavak csupán ugyan annak a gazdaságpolitikának a két dimenzióját ragadják meg.

A monetarizmus azt az 1980-as évekre kialakult hiedelmet jelenti, hogy elegendő pusztán monetáris eszközökkel szabályozni a pénzmennyiséget ahhoz, hogy a gazdaság töretlenül növekedjen.

A neoliberalizmus pedig azt a hitdogmát jelenti, hogy újra vissza kell szorítani a túlságosan paternalista, jóléti célokat követő államot, mert az elkényelmesíti a vállalkozókat és a munkavállalókat, ezért összességében rosszabb teljesítményt ad le a gazdaság, mintha szabadjára engednék a versengésre és egymás kiszorítására épülő szociáldarwinista szabadpiacot. Ez a „[keynesi gazdaságpolitika](#)” évtizedei után Nyugaton az 1980-as években visszatérést jelentett a 18. századi klasszikus, Adam Smith eszméjéhez, innen a szó, hogy neoklasszikus (neoliberális). Smith „**láthatatlan kéz**” nevet adta annak a folyamatnak, amikor a nyereségvágytól motivált egyéni törekvések összességében magasabb szolgáltatási színvonalat eredményeznek, mintha a központból terveztek volna meg a gazdaság működését, mert profitot csak az tud realizálni, aki olyan terméket árul, amire tényleg szükség is van.

Mindkét eszme egyik alapító atyjának az 1976-ban Nobel díjjal felértékelte Milton Friedmant tartják, aki azt képviselte, hogy minél kisebb államra és minél nagyobb szabadpiacra van szükség. A [Maastrichti Kritériumok](#) 1992-es megalkotása óta a neoliberalizmus jogszabályi diktatúrája illegalitásba üldözte a diszkrécionális gazdaságélénkítésre és az összkeresleti szint fenntartására épülő keynesi gazdaságpolitikát. Államadósság plafon törvényeket hoztak, az inflációt közellenségnek kiáltották ki, [eltiltották a jegybankokat](#) a kormányzati kiadások direkt finanszírozásától, az országokat teljesen kiszolgáltatják a [piacok hangulatának](#), a tagországokat eltiltották egymás

kisegítését?!

Friedman, mint „monetarista”:

Friedmant, mint a „monetarizmus” szemléletmódjának kifejlesztőjét az juttatta Nobel díjhoz, hogy pénzügytörténelmi elemzéseiben a pénzmennyiség alakulásából vezette le a gazdasági ciklusokat. Az 1929/32-s válságban a FED hibájának tartotta, hogy akkor vont ki pénzt rendszerből, amikor bővítenie kellett volna a likviditást, és az 1970-s évek gazdaságpolitikusaiknak aktuálisan azt róta fel, hogy akkor biztosítanak pénzbőséget, amikor inkább pénzsűkítéssel kéne visszavenni a kontrollt az elszabadult bér-ár spirálszer? infláció felett. Friedman 1970-s, 80-as években hangoztatott hite szerint később sem lesz többé szükség a kormányzati kiadásnövelés gazdaságélénkítő eszközére, elég lesz csupán adósságlevelek felvásárlásával és kamatcsökkentéssel emelni a likviditást és mindig arra kell figyelni, hogy a gazdaságban forgó pénzmennyiség egyenletes ütemben növekedjen. **Tehát egyik évről a másikra se ne növekedjenek, se ne csökkenjenek radikálisan a gazdasági szereplők pénzhez jutási lehetőségei!**

Friedman, mint neoliberais:

Friedmant az tette különlegesen érdekessé és népszerűvé a maga korában a többi közgazdászhoz képest, hogy támadta az uralkodó keynesi logikát. A Keynes ellenes, „neoliberais” közgazdász abban hisz, hogy minden, ami állami beavatkozással, az kommunizmus-szerű, és csakis rosszabbul sülnhet el, mintha hagynák érvényesülni a spontán piaci mechanizmusokat.

Az 1970-es, 80-as évekbeli megfigyeléseire alapozva Friedman azt javasolta, hogy

- az állam szerepét – lehetőleg - a minimálisra kell csökkenteni
- és az infláció növekvő ütemét le kell törni.

Friedman paradoxon

Friedman idősebb korában (1998-ban) az infláció-gerjesztést és a korlátlan pénzpumpát javasolta Japánnak.

Noha sokan az 1976-ban Nobel díjjal jutalmazott Milton Friedmanhoz kötik az inflációs célszám követés és a jegybanki függetlenség ideáit, maga Friedman abszolút nem hitt sem az inflációs célszámok, sem a jegybanki függetlenség hatékonyságában,

mondván, hogy

1. sokkal könnyebb a pénz mennyiségét kontrollálni, mint az árak alakulását, és
2. a pénz annál fontosabb dolog, hogy csak a jegybankárokra bizzuk.

Idézet angolul:

“Hence Mr Friedman's mistrust of independent central banks: “To paraphrase Clemenceau, money is too important to be left to the Central Bankers.” He thought they should limit inflation by targeting the rate of growth of the money supply. Aiming for inflation directly, he thought, was a mistake, because central banks could control money more easily than prices.” ([Forrás: The economist: A heavyweight champ, at five foot two](#))

Friedmani életmódot felfogni valóban nehéz, mert szembe kell vele nézni, hogy abszurd:

- mivel a pénzt nem csak az állam, hanem – és most már túlnyomórészt - a privát szféra egyik részének a [bankok általi eladósítása teremti](#)
- amely pénz a privát szféra másik részének megtakarítás növekményében csapódik le,
- ezért, ha a banki hitelezés túl nagy mértékben lelassul ([adósságépítés =debt deflation](#)).

- akkor a jövedelmek ([GDP](#)) nem tudnak növekedni a korábbi ütemben
- ezért az egyenletes ütemben növekvő pénzmennyiség (=adósságmennyiség) érdekében interveniáló állam nyugodtan költhet „sokkal többet” is annál, mint amennyi pénzt adóztatással el tud venni az emberektől, (tehát mentse adókat, a bankokat tartsa fel, fejlesszen, beruházzon, élénkítsen)
- sőt, a kormánynak az adókat nem emelnie, hanem csökkentenie kéne,
- és ne aggódjon, sőt örüljön az béremelések következtében emelkedő áraknak,
- ez viszont tökéletesen az ellentétje annak, amit az EU most csinál,
- és valóban ütközik azzal az 1980-as évekbeli friedmani javaslattal, hogy az állam ne költsön sokkal többet a bevételeinél és törje meg az inflációt.

Kérdés: Mennyi az a „sokkal többet”? 3%, 5%, vagy akár 25% is lehetne az „államháztartás folyó hiánya/GDP” mutató? Pl. egy 430%-os privát adósság/GDP, és mondjuk 100% államadósság/GDP mutatóval rendelkező országban 1% banki hitelaktivitás visszaesést nem kizárt, hogy csak több, mint 4%-os költségvetési eladósodással lehet pótolni, 10%-ost pedig akár 40%-ossal, ami a jelenlegi maastrichti mutatókultúra lapján felfoghatatlan számnak tűnhet.

Válasz: A neoliberálisok hiedelme nem jött be, nem lehet a pénzmennyiség szabályozás kérdését leegyszerűsíteni arra a thatcheri és egyben [végtelenül primitív jelszóra](#), hogy az „*államnak nincs más pénze, csak amit az adófizetőkől el tud venni*”.

Keynes a 1940-s években még kisebbségben lévő, azonban neoklasszikus (neoliberális) tanokat hirdet? közgazdászok figyelmét arra igyekezett felhívni, hogy az általuk gyakran emlegetett klasszikus közgazdászok (pl. a 18. századi Adam Smith) munkáiban nem arról van szó, hogy az állami beavatkozás lehetőséget teljesen el kell vetni. Keynes a mondanivalójába beillesztette a szociálpszichológiai helyzetek kezelését is.

A racionális ember pénz imádata valóban profitszerzésre, ezáltal mások javára végzett munkára serkent, ahogy arra a neoliberálisok hivatkoznak, de pontosan itt bújik meg az ördög. A pénz imádata (mohóság) spekulációs tömeghullámokat indíthat el, és a spekulánsnak a tömeg (többi spekuláns) várható viselkedésével kalkulálni szintén racionális: a befektetők és a dolgozók néha túlságosan és egyszerre (!) megijedhetnek attól, hogy elvesztik a pénzüket (félelem), ezért inkább tartalékolni kezdenek, ezzel az általános kereslet csökkenésén keresztül válságokat idézhetnek el. Ez a mohóság és a félelem szerepe, amivel illene kalkulálni.

Ilyenkor a jegybank hiába csökkenti nullára a kamatokat és önt friss pénzt a gazdaságba államadósság levelek és egyéb kötvények felvásárlásával, a friss likviditásból is tartalékot képeznek az emberek és a vállalatok, de nem mernek költekezni, beruházni. A félelem és pesszimizmus miatt a csupán monetáris eszközök ilyen légkörben hatástalanok a gazdasági növekedés szempontjából. Ezt a helyzetet "**likviditási csapdának**" nevezte. Keynes szerint ilyenkor beléphet az állam, mint nagy fogyasztó, és infrastrukturális beruházásokkal keresletet támaszthat a vállalkozók és dolgozók munkájára, rajtuk keresztül pedig a többi gazdasági szereplő termékeire.

Újra engedményt kell tenni a helyzethez rugalmasan alkalmazkodó keynesi gazdaságpolitikának. Valószínűleg a neoliberais korszak most pont úgy véget ért, ahogy a keynesi az 1980-as években, de csak a hisztériakeltők emlegetnek ilyenkor rögtön kommunizmust.

Ez inkább taoizmus: a paternalista állam egy idő után több problémát okoz, mint amit megold, majd átadja a helyét a spontán piaci mechanizmusoknak, majd azok is több problémát kezdenek okozni, mint megoldani, és újra feléled a gondoskodó állam iránti igény, és így tovább, örökkön örökké...

<http://penztaoizmus.postr.hu>

DR. DRÁBIK JÁNOS

100 ÉVVEL TRIANON UTÁN

DVD

A trianoni gyalátról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell”

Ajánló